

Düzey 2 Tüm Konular / Cilt 2

SPK Lisanslama Sınavlarına Hazırlık

Doç.Dr.Hasan BAL

Şubat 2020

Düzey 2 Tüm Konular
Copyright © Finansed®
Yayınevi Sertifika No: 35193

Tüm hakları Finansed Yayınevi'ne aittir. Yayınevinin izni alınmadan kısmen veya tamamen çoğaltılması veya farklı biçimlere çevrilmesi yasaktır.

ISBN: 978-605-69068-8-6

BASKI:

Özdoğan Matbaa Yayın ve Hed. Eşya San. Tic.Ltd.Şti.

Matbaacılar Sitesi 1514. Sk. No: 29 İvedik OSB

ANKARA

İÇİNDEKİLER

Kısım 5 Finansal Piyasalar	600
Bölüm 1: Finansal Piyasalar.....	601
Çözümlü Sorular.....	603
Açıklamalı Çözümler.....	605
Bölüm 2: Borsa İstanbul ve Hukuki Yapısı.....	606
Çözümlü Sorular.....	611
Açıklamalı Çözümler.....	613
Bölüm 3: Pay Piyasası.....	615
Çözümlü Sorular.....	649
Açıklamalı Çözümler.....	653
Bölüm 4: Borçlanma Araçları Piyasası.....	657
Çözümlü Sorular.....	673
Açıklamalı Çözümler.....	681
Bölüm 5: Borsa İstanbul Para Piyasası.....	685
Çözümlü Sorular.....	687
Açıklamalı Çözümler.....	688
Bölüm 6: Borsa İstanbul Swap Piyasası.....	689
Çözümlü Sorular.....	691
Açıklamalı Çözümler.....	693
Bölüm 7: Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası.....	694
Çözümlü Sorular.....	706
Açıklamalı Çözümler.....	708
Bölüm 8: TCMB Piyasaları.....	709
Çözümlü Sorular.....	717
Açıklamalı Çözümler.....	722
Bölüm 9: Tezgahüstü Piyasalar.....	726
Bölüm 10: Bankalararası Piyasalar.....	730
Çözümlü Sorular.....	733
Açıklamalı Çözümler.....	735
Bölüm 11: Takasbank Para Piyasası.....	737
Bölüm 12: Takasbank Ödünç Pay Piyasası.....	743
Bölüm 13: TEFAS.....	751

Bölüm 1: Finansal Yönetimin Genel Esasları.....	759
Bölüm 2: Finansal Planlama.....	763
Çözümlü Sorular.....	768
Açıklamalı Çözümler.....	771
Bölüm 3: Sermaye Maliyeti.....	773
Çözümlü Sorular.....	775
Açıklamalı Çözümler.....	778
Bölüm 4: Sermaye Bütçeleme.....	780
Çözümlü Sorular.....	788
Açıklamalı Çözümler.....	795
Bölüm 5: Sermaye Yapısı.....	800
Çözümlü Sorular.....	804
Açıklamalı Çözümler.....	807
Bölüm 6: İşletme Sermayesi Yönetimi.....	809
Çözümlü Sorular.....	813
Açıklamalı Çözümler.....	817
Bölüm 7: Mali (Finansal) Analiz.....	820
Çözümlü Sorular.....	823
Açıklamalı Çözümler.....	832
Bölüm 8: Birleşme ve Devir.....	838
Çözümlü Sorular.....	840
Açıklamalı Çözümler.....	842
Bölüm 9: Finansal Teknikler.....	844
Çözümlü Sorular.....	847
Açıklamalı Çözümler.....	850

I. TİCARET ŞİRKETLERİNE İLİŞKİN GENEL HÜKÜMLER.....	854
II. ANONİM ŞİRKETLER.....	867
a. Yönetim Kurulu.....	891
b. Genel Kurul.....	899
III. ANONİM ŞİRKETLERİN DENETİMİ.....	907
IV. ANONİM ŞİRKETLERDE MENKUL KIYMETLER.....	899
V. TASFİYE.....	907
VI. GENEL TARAMA 1.....	909
VII. GENEL TARAMA 2.....	914

Kısım 8 Takas Saklama ve Operasyon İşlemleri	918
Bölüm 1 Takas Saklama ve Kaydileştirme Düzenlemeleri	919
Bölüm 2 Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ	924
Bölüm 3 Merkezi Takas Kuruluşlarının (MTK) Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik	930
Bölüm 4 İstanbul Takas ve Saklama Bankası AŞ Merkezi Takas Yönetmeliği	934
Bölüm 5 İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği	935
Bölüm 6 Portföy Saklama Hizmetine ve Bu Hizmette Bulunacak Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliği	943
Bölüm 7 Borsa İstanbul Payların Transfer, Takas ve Temerrüt İşlemleri	952
Bölüm 8 Borsa İstanbul Borçlanma Araçlarının Takas ve Temerrüt İşlemleri	958
Bölüm 9 Türev Araçlarda Takas Uzlaşma ve Fiziki Teslimat	970
Bölüm 10 İstanbul Takas ve Saklama Bankası AŞ Teminat Yönetimi	985
Cevap Anahtarı	994

Kısım 9 Muhasebe ve Finansal Raporlama	995
MUHASEBENİN TEMEL KAVRAMLARI.....	996
I. DÖNEN VARLIKLAR.....	1014
II. DURAN VARLIKLAR.....	1053
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR.....	1066
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR.....	1080
V. ÖZ KAYNAKLAR.....	1085
VI. GELİR TABLOSU HESAPLARI.....	1091
VII. MALİYET HESAPLARI.....	1095
VIII. DENETİM MUHASEBESİ.....	1100
GENEL TARAMA SORULARI.....	1146

KISIM 5

FİNANSAL PİYASALAR

1. FİNANSAL PİYASALAR

1.1. FİNANSAL PİYASA KAVRAMI

Piyasalar reel piyasalar ve finansal (mali) piyasalar olarak ikiye ayrılır.

i. *Reel piyasalar*

- Mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan üretim faktörlerinin bulunduğu piyasalardır. (Faktör piyasaları)
- Mal ve hizmetlerin arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır. (Nihai mal ve hizmet piyasası)

ii. *Finansal piyasalar* ise fon arz edenler ile fon talebinde bulunanların bulunduğu piyasalardır.

1.2. Finansal Piyasaların Unsurları

- Tasarruf sahipleri (fon arz edenler),
- Tüketiciler/Yatırımcılar (fon talep edenler),
- Yatırım ve finansman araçları,
- Yardımcı kuruluşlar,
- Hukuki ve idari düzen

1.2. FİNANSAL PİYASA TÜRLERİ

Finansal piyasalar çeşitli açılardan sınıflandırmaya tabi tutulabilmektedir.

Bunlar;

- Organize piyasa-Tezgahüstü piyasa
- Para piyasası – Sermaye piyasası
- Birincil piyasa – İkincil piyasa
- Spot piyasa – Vadeli piyasa

şeklindedir.

1.2.1. Organize piyasa-Tezgahüstü piyasa

Organize piyasalar; çok sayıda alıcı ve satıcının buluşmasını sağlayan, belirli işlem saatlerinde belirli işlem kuralları çerçevesinde alım satım işlemlerinin yapıldığı piyasalardır.

Tezgâh üstü piyasalar, borsa dışında gerçekleşen işlemlerdir. Bu piyasada işlemler alıcı ile satıcı arasında faks, telefon veya bilgisayar ağı üzerinden gerçekleşir. Belirli kurallar ve fiziki bir yer bulunmayan bu piyasa türünde fiyatlar pazarlık yoluyla belirlenir.

Türkiye’de Organize Piyasalar

- TCMB Piyasaları (APİ, Para Piyasası, Döviz Piyasası)
- Borsa İstanbul Piyasaları (Pay Piyasası, Borçlanma Araçları Piyasası, Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası, Kıymetli Maden Piyasası)
- Takasbank Piyasaları (Takasbank Para Piyasası, Takasbank Ödünç Pay Piyasası)

Türkiye’de Organize Olmayan (Tezgahüstü) Piyasalar

- Bankalararası TL Piyasası
- Bankalararası Repo Piyasası
- Bankalararası Tahvil Piyasası
- Bankalararası Döviz Piyasası
- Serbest Döviz Piyasası
- Serbest Altın Piyasası

1.2.2. Para piyasası-Sermaye piyasası

Kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasaya "**para piyasası**" denir.

Para piyasasının tipik özelliği kısa vadeli fonlardan oluşması ve vadenin genellikle bir yılı aşmamasıdır.

Para piyasasından sağlanan fonlar kredi olarak işletmelerin dönen varlıklarının finansmanında kullanılır. Para piyasasının araçlarını ticari

senetler, kaynaklarını çeşitli mevduat oluşturmaktadır.

Para Piyasası Araçları, Hazine Bonosu, Finansman Bonosu, Banka Bonoları, Banka Garantili Bonolar ve Repo/Ters Repodur

Bir yıldan uzun vadeli finansal varlıkların işlem gördüğü piyasalar **sermaye piyasası** olarak adlandırılır. Sermaye piyasasından sağlanan krediler genellikle, işletmelerin bina, makine ve teçhizat gibi duran varlıklarının finansmanında kullanılır.

Sermaye piyasası araçları, pay senetleri, özel sektör tahvilleri, devlet tahvilleri, kâr ve zarar ortaklığı belgeleri, katılma intifa senedi, gelir ortaklığı senedi, eurobond, gayrimenkul sertifikası, yatırım fonu katılım payları ve varlığa dayalı menkul kıymetlerdir.

Sermaye piyasası, birincil ve ikincil piyasa olarak bölümlendirilir.

1.2.3. Birincil piyasa-İkincil piyasa

Birincil piyasa, sermaye piyasası araçlarının ihraççılar tarafından tasarruf sahiplerine satıldığı piyasadır. Bu piyasada yapılan sermaye piyasası aracı satışı sonrasında, ihraççıların kasasına nakit girişi olmaktadır.

İkincil piyasa, daha önce birincil piyasada ihraç edilen araçların tasarruf sahipleri arasında alınıp satıldığı piyasalardır. Bu piyasadaki alım satım işlemleri sonucunda ihraççıların kasasına bir nakit girişi olmamaktadır. Ancak ikincil piyasanın varlığı, birincil piyasada yapılacak ihraçlara talep oluşturmaktadır.

**FİNANSAL PİYASALAR
ÇÖZÜMLÜ TEST**

1. Aşağıdakilerden hangisi organize piyasalardan biri değildir?

- A) Takasbank Para Piyasası
- B) Serbest Altın Piyasası
- C) Borsa İstanbul Pay Piyasası
- D) Takasbank Ödünç Pay Senedi Piyasası
- E) Borsa İstanbul Borçlanma Araçları Piyasası

2. Aşağıdakilerden hangisi/hangileri tezgahüstü piyasadır?

- I. BIST Borçlanma Araçları Piyasası
- II. Bankalararası Para Piyasası
- III. BIST Kıymetli Maden Piyasası
- IV. Serbest Altın Piyasası

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve IV
- E) I, III ve IV

3. Aşağıdakilerden hangisi tezgahüstü piyasaların özelliklerinden biridir?

- A) Teminat zorunluluğu olması
- B) İşlemlerin pazarlıkla yapılması
- C) Standart işlemler olmaması
- D) İşlem limitleri olması
- E) Fiyat önceliği ve zaman önceliği kurallarına göre işlem yapılması

4. Para ve sermaye piyasaları ile ilgili aşağıda yer alan ifadelerden hangisi/hangileri doğrudur?

- I. Sermaye piyasası, kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasadır.
- II. Para piyasası işlemlerinde, vade genellikle bir yılı aşmaz.
- III. Sermaye piyasasının temel araçları pay senetleri ve tahvillerdir.
- IV. Bankacılık sistemi, örgütlenmiş para piyasası sistemidir.

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) I, II ve IV
- D) I, III ve IV
- E) II, III ve IV

5. Birincil piyasa ve ikincil piyasaya ilişkin aşağıda yer alan ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Birincil piyasada uzun vadeli fonların tasarruf sahiplerinden firmalara aktarımı söz konusudur.
- B) İkincil piyasalar sermaye piyasası araçlarına likidite sağlar ve birincil piyasaya talep yaratırlar.
- C) İkincil piyasalar daha önceden birincil piyasalarda yatırımcıya satılmış kıymetlerin yatırımcılar arasında alınıp satıldığı piyasalardır.
- D) Birincil Piyasalar menkul kıymetlerin ilk kez satışa sunulduğu piyasalardır.
- E) İkincil piyasada el değıştiren menkul kıymetlerden sağlanan fonlarla bunları çıkaran şirkete yeni sermaye girer.

FİNANSAL PİYASALAR TESTİ
AÇIKLAMALI ÇÖZÜMLERİ

Çözüm 1: Cevap B**Türkiye'de Organize Piyasalar**

- TCMB Piyasaları (APİ, Para Piyasası, Döviz Piyasası)
- Borsa İstanbul Piyasaları (Pay Piyasası, Borçlanma Araçları Piyasası, Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası, Kıymetli Maden Piyasası)
- Takasbank Piyasaları (Takasbank Para Piyasası, Takasbank Ödünç Pay Piyasası)

Çözüm 2: Cevap D**Türkiye'de Organize Olmayan (Tezgahestü) Piyasalar**

- Bankalararası TL Piyasası
- Bankalararası Repo Piyasası
- Bankalararası Tahvil Piyasası
- Bankalararası Döviz Piyasası
- Serbest Döviz Piyasası
- Serbest Altın Piyasası

Çözüm 3: Cevap B

Tezgahestü piyasalarda işlemler, pazarlıkla gerçekleşir.

Çözüm 4: Cevap E

Kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasaya "**para piyasası**" denir.

Para piyasasının tipik özelliği kısa vadeli fonlardan oluşması ve vadenin genellikle bir yılı aşmamasıdır.

Para piyasasından sağlanan fonlar kredi olarak işletmelerin dönen varlıklarının finansmanında kullanılır. Para piyasasının araçlarını ticari senetler, kaynaklarını çeşitli mevduat oluşturmaktadır.

Para Piyasası Araçları, Hazine Bonosu, Finansman Bonosu, Banka Bonoları, Banka Garantili Bonolar ve Repo/Ters Repodur

Bir yıldan uzun vadeli finansal varlıkların işlem gördüğü piyasalar **sermaye piyasası** olarak adlandırılır. Sermaye piyasasından sağlanan krediler genellikle, işletmelerin bina, makine ve teçhizat gibi duran varlıklarının finansmanında kullanılır.

Sermaye piyasası araçları, pay senetleri, özel sektör tahvilleri, devlet tahvilleri, kâr ve zarar ortaklığı belgeleri, katılma intifa senedi, gelir ortaklığı senedi, eurobond, gayrimenkul sertifikası, yatırım fonu katılım payları ve varlığa dayalı menkul kıymetlerdir.

Çözüm 5: Cevap E

Birincil piyasa, sermaye piyasası araçlarının ihraççılar tarafından tasarruf sahiplerine satıldığı piyasadır. Bu piyasada yapılan sermaye piyasası aracı satışı sonrasında, ihraççıların kasasına nakit girişi olmaktadır.

İkincil piyasa, daha önce birincil piyasada ihraç edilen araçların tasarruf sahipleri arasında alınıp satıldığı piyasalardır. Bu piyasadaki alım satım işlemleri sonucunda ihraççıların kasasına bir nakit girişi **olmamaktadır**. Ancak ikincil piyasanın varlığı, birincil piyasada yapılacak ihraçlara talep oluşturmaktadır.

2. BORSA İSTANBUL

2.1. SPK'N GÖRE BORSA TANIMI

Borsa, anonim şirket şeklinde kurulan, sermaye piyasası araçları, kambiyo ve kıymetli madenler ile kıymetli taşların ve Kurulca uygun görülen diğer sözleşmelerin, belgelerin ve kıymetlerin serbest rekabet şartları altında kolay ve güvenli bir şekilde alınıp satılabilmesini sağlamak ve oluşan fiyatları tespit ve ilân etmek üzere kendisi veya piyasa işleticisi tarafından işletilen ve/veya yönetilen, alım satım emirlerini sonuçlandıracak şekilde bir araya getiren veya bu emirlerin bir araya gelmesini kolaylaştıran, Kanuna uygun olarak yetkilendirilen ve düzenli faaliyet gösteren sistemleri ve pazar yerlerini ifade eder.

Borsaların ve piyasa işleticilerinin **kuruluşuna** Sermaye Piyasası Kurulu'nun uygun görüşü üzerine **Cumhurbaşkanı** tarafından izin verilir. Bu kuruluşların faaliyete geçmesi Sermaye Piyasası Kurulu'nun iznine tabidir.

2.2. BORSA İSTANBUL AŞ'İNİN HUKUKİ YAPISI

Borsa İstanbul'un hukuki çerçevesini oluşturan başlıca yasal düzenlemeler:

- 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu,
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu,
- Borsalar ve Piyasa İşleticilerinin Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik,
- Borsa İstanbul'un işleyişini düzenleyen Yönetmelikler ve Yönergeler

Borsa İstanbul Anonim Şirketi (Borsa İstanbul, Borsa veya Şirket) 30/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda belirtilen borsacılık faaliyetlerinde bulunmak üzere kurulmuş olup;

- İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının ve
- İstanbul Altın Borsasının

varlıkları, borçları, alacakları, hak ve yükümlülükleri, kayıtları başkaca bir işleme gerek kalmaksızın anılan Kanun gereğince Borsa İstanbul A.Ş.'ye devrolmuştur.

İMKB ve İAB'nin tüzel kişilikleri ise Borsa İstanbul esas sözleşmesinin tescili ile sona ermiştir.

Borsa İstanbul, 3/4/2013 tarihinde esas sözleşmesinin tescili ile faaliyete geçtikten sonra Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş.'nin paylarının tamamını devralmıştır.

2.2.1. Borsa İstanbul'un Ortaklık Yapısı

Kanunun 138'inci maddesi çerçevesinde, kuruluş aşamasında Borsa İstanbul A.Ş. paylarının yüzde kırk dokuzu daha sonradan bir kısmı halka arz edilmek üzere Hazineye, yüzde elli biri ise yine daha sonradan stratejik ortaklıklar kurulmak üzere Borsa İstanbul'un kendisine bırakılmıştır. 24/01/2017 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile, Hazineye ait payların tamamı 6741 sayılı Kanun ile kurulmuş bulunan Türkiye Varlık Fonuna devredilmiştir

Borsa İstanbul'un kuruluş sermayesi 423.234.000 TL'dir. Sermaye, 1 kuruluş değerinde 42.323.400.000 adet nama yazılı paya ayrılmıştır.

Borsa İstanbul sermayesini temsil eden paylar, A, B ve C gruplarına bölünmüştür.

Borsa İstanbul'un Mevcut Ortakları	Grup	Pay Oranı (%)
Türkiye Varlık Fonu	A	0,01
Türkiye Varlık Fonu	B	90,59
Türkiye Varlık Fonu	C	0,00
Borsa İstanbul AŞ	C	2,27
Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği	C	1,30
Diğer (Eski İMKB üyeleri, eski Vadeli ve Opsiyon Borsası ortakları, eski İstanbul Altın Borsası üyeleri)	C	5,83

2.2.2. Borsanın Organları

Borsanın organları TTK hükümleri çerçevesinde

- genel kurul ve
- yönetim kurulu olup,

ayrıca Borsa bünyesinde yönetim kuruluna yardımcı olmak üzere kurulmuş,

- Kurumsal Yönetim Komitesi,
- Denetim Komitesi,
- Riskin Erken Saptanması Komitesi,
- Uyuşmazlık Komitesi ve
- Disiplin Komitesi

mevcuttur.

Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu, kurumsal yönetim ilkeleri gereği 4 (dört) üyesi bağımsız olmak üzere 10 üyeden oluşmakta olup, söz konusu üyelerin 2'si (iki) A Grubu, 3'ü (üç) C Grubu pay sahiplerinin gösterdiği adaylar arasından, diğer 5'i (beş) ise grup ayırımına bakılmaksızın pay sahiplerinin gösterdiği adaylar arasından genel kurul tarafından seçilir. C Grubu pay sahiplerinin önerdiği adayların seçimi; Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliğinin ve yatırım kuruluşlarının göstereceği adaylar arasından genel kurul tarafından gerçekleştirilir. Yönetim kurulu üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlarını toplantıda hazır bulunan üyelerin çoğunluğu ile alır.

Yönetim kurulu başkanı genel kurulca seçilir. Yönetim kurulu her yıl, olağan genel kurul toplantısını takiben yapacağı ilk toplantıda, yönetim kurulu başkanının bulunmadığı hallerde yönetim kurulu toplantılarını vekâleten idare etmek üzere kendi üyeleri arasından birini yönetim kurulu başkan vekili olarak seçer. Yönetim kurulu üyelerinin görev süresi 3 yıldır. Yeniden seçilmeleri mümkündür.

Yönetim kurulu, yönetim kurulu başkanın teklifi üzerine, ilgili mevzuatta belirtilen nitelik ve şartları taşıyan bir üyesini Genel Müdür olarak atar. Genel Müdürün görev süresi ilgili

yönetim kurulu üyesinin görev süresi ile sınırlıdır.

Borsanın Üyeleri

- TCMB,
- SPK tarafından yatırım faaliyetinde bulunmak üzere faaliyet izni verilmiş olan yatırım kuruluşları ve
- diğer yetkili kurum ve otoriteler tarafından kuruluşuna izin verilenlerden Kurulca uygun görülenler

Borsa İstanbul'a üye olabilirler

Borsa Piyasa ve Pazarlarında İşlem Yapanlar

- Aracı kurumlar,
- Ticari bankalar,
- Yatırım ve kalkınma bankaları,
- Katılım bankaları.

Kıymetli Madenler ve Taşların İşlem Gördüğü Piyasa ve Pazarlarda İşlem Yapanlar

Kıymetli Madenler Piyasası Üyeleri

- Bankalar,
- Yetkili Müesseseler,
- Kıymetli Maden Aracı Kurumları,
- Kıymetli Maden Üretimi ve Ticareti ile İştigal Eden A.Ş.'ler.

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Üyeleri

- Bankalar
- Kıymetli Maden Üretimi ve Ticareti ile İştigal Eden A.Ş.'ler

Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası Üyeleri

- Kuyumculuk Sektörü Üyeleri,
- Borsa İstanbul Kıymetli Madenler Piyasası Üyeleri.

2.3. DİSİPLİN CEZALARI

Borsa üyeleri ve temsilcilerinden; Borsada düzeni veya dürüstlüğü bozan veya Borsa işlerine hile karıştıran, Borsa işlerinin açık, düzenli ve dürüst yürütülmesi için alınan kararlara uymayanlara, Borsa Yönetmelikleri hükümlerine aykırı davrandığı tespit edilenlere, durumun niteliğine, fiilin mahiyet ve önemine göre aşağıdaki disiplin cezalarından birisi verilir. Disiplin cezaları Yönetim Kurulu kararı ile kesinleşir.

2.3.1. Disiplin Cezalarının Çeşitleri

İşlem yapma yetkisi verilenlere ve/veya temsilcilerine verilecek disiplin cezaları şunlardır:

a) Uyarı: İlgiliye, daha dikkatli ve özenli hareket etmesi gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

b) Kınama: İlgilinin kusurlu sayıldığı yazı ile bildirilmesidir.

c) Para cezası: İlgiliye 5.000 TL'den 50.000 TL'ye kadar para cezası verilmesidir.

ç) İşlem yapma yetkisinin veya temsilciliğin geçici olarak kaldırılması: İlgilinin, Yönetim Kurulunca fiilin mahiyetine ve önemine göre belirlenecek, üç ayı aşmayan bir süre için doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Borsaya ait bir veya birden fazla piyasada, pazarda, platformda ve sistemde işlem yapma yetkisinin ve/veya temsilciliğinin kaldırılmasıdır.

d) İşlem yapma yetkisinin veya temsilciliğin iptal edilmesi: İlgilinin Borsaya ait tüm piyasalarda, pazarlarda, platformlarda ve sistemlerde işlem yapma yetkilerinin ve/veya temsilciliğinin iptal edilmesidir.

2.3.2. Disiplin cezalarını gerektiren fiiller:

Disiplin cezalarını gerektiren fiiller şunlardır:

a) Uyarı:

1) Borsa düzenlemelerinin, Borsaca alınan kararların veya müşteri emirlerinin yerine getirilmesinde dikkat ve özen göstermemek.

2) Borsa dâhilinde genel ahlak, terbiye ve nezaket kurallarına aykırı davranmak.

3) Borsanın veya Borsada görev yapanların çalışma düzenini ve disiplinini bozucu şekilde davranmak.

b) Kınama:

1) Borsa düzenlemelerinin, Borsaca alınan kararların veya müşteri emirlerinin yerine getirilmesinde kusurlu davranmak.

2) Borsanın veya Borsa personelinin imajını ve itibarını zedeleyici mahiyette asılsız beyanda veya yayında bulunmak.

c) Para cezası:

1) Temsilcilerinin veya diğer personelinin suiistimallerine veya yolsuzluklarına, denetim eksikliği sonucu sebebiyet vermek.

2) Yöneticilerinin ve çalışanlarının piyasa bozucu eylemlerle ilgili olarak Kanun'da ve Kurulca yapılan düzenlemelerde belirtilen fiilleri işlemelerini önleyici tedbirleri almamak.

3) Borsa düzenlemelerinin, Borsaca alınan kararların veya müşteri emirlerinin yerine getirilmemesinde kasıtlı davranmak.

4) Borsa dâhilinde kişilere sövmek, hakaret etmek veya tehditte bulunmak.

5) Borsa veya Borsa personeli tarafından istenecek bilgileri, belgeleri ve elektronik ortamda tutulanlar dâhil kayıtları zamanında veya istenen şekliyle vermemek.

6) Borsaya sarhoş veya uyuşturucu madde etkisinde gelmek, Borsada alkollü içki içmek veya uyuşturucu madde kullanmak.

ç) İşlem yapma yetkisinin veya temsilciliğin geçici olarak kaldırılması:

- 1) Borsa İstanbul Yönetmeliğinin 29 uncu maddenin dördüncü fıkrasına süreklilik arz edecek şekilde aykırı davranmak.
- 2) Borsa dâhilinde kişilere veya malvarlıklarına fiili saldırıda bulunmak.
- 3) Borsa personeline görevleri esnasında veya görevleri nedeniyle sövmek, hakaret etmek veya tehditte bulunmak.
- 4) Borsanın malına kasıtlı olarak zarar vermek.
- 5) Temerrüde düşerek yükümlülüğün, Yönetim Kurulunca belirlenecek bir tutarın üzerinde olacak şekilde teminattan karşılanmasına aynı piyasada, pazarda, platformda veya sistemde bir yıl içinde iki defa sebebiyet vermek.
- 6) Borsa veya Borsa personeli tarafından istenecek bilgileri, belgeleri ve elektronik ortamda tutulanlar dâhil kayıtları vermemek ya da bunları kasıtlı olarak eksik, yanlış veya yanıltıcı mahiyette vermek, incelemelere veya denetimlere müsaade etmemek ya da gerekli yardımı ve kolaylığı göstermemek.
- 7) Borsada; Kanun'un 106 ncı ve 107 nci maddelerinde tanımlanan suçlara yönelik fiiller ile piyasa bozucu eylemlerle ilgili olarak Kanun'da ve Kurulca yapılan düzenlemelerde belirtilen fiillere uyan nitelikte alım veya satım yapmak, emir vermek, emir iptal etmek, emir değiştirmek veya hesap hareketleri gerçekleştirmek ya da müşterilerinin bu fiilleri işlemesine bilerek kolaylık göstermek, imkan vermek ve/veya yardımcı olmak.

d) İşlem yapma yetkisinin veya temsilciliğin iptal edilmesi:

- 1) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı beş yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin

işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, bilişim sistemini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme, banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık, vergi kaçakçılığı veya haksız mal edinme suçlarından mahkûm olmak.

2) Borsayı veya Borsa personelini zor duruma düşürmek, kendi kusurunu örtmek veya menfaat sağlamak amacıyla Borsaya ait belgeleri ve kayıtları tahrif etmek veya yok etmek.

Bu maddede sayılan ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiillere nitelikleri ve önemleri itibarıyla benzeyen fiillere de aynı türden disiplin cezaları verilir.

2.3.3. Cezanın Belirlenmesine Ve Uygulanmasına Dair Genel Hükümler

Cezayı gerektiren fiillerin nitelikleri ve önemleri göz önünde tutularak bu fiiller için gerektiğinde bir derece ağır veya hafif cezanın verilmesine karar verilebilir.

İşlem yapma yetkisinin veya temsilciliğin geçici olarak kaldırılması ve işlem yapma yetkisinin veya temsilciliğin iptal edilmesi cezalarını gerektiren fiillerin işlendiği yönünde, soruşturma öncesinde veya soruşturma sırasında, somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, işlem yapma yetkisi verilenlerin ve/veya temsilcilerinin tüm yetkileri ve/veya temsilcilikleri, haklarında nihai karar verilene kadar ve derhal Yönetim Kurulu onayına sunulmak üzere Genel Müdür tarafından geçici olarak kaldırılabilir.

İlgililer hakkında işlem yapma yetkisinin veya temsilciliğin geçici olarak kaldırılması ve işlem yapma yetkisinin veya temsilciliğin iptal

edilmesi cezalarının verildiği hallerde, durum en kısa sürede Kurula ve ilgisine göre Türkiye Sermaye Piyasaları Birliğine bildirilir.

İşlem yapma yetkisinin veya temsilciliğin geçici olarak kaldırılması ve işlem yapma yetkisinin veya temsilciliğin iptal edilmesi cezalarının uygulanma tarihini Yönetim Kurulu esas hakkındaki kararı ile birlikte belirler.

Temsilcinin, temsilci iken aldığı disiplin cezası temsilcilik görevinin sona ermesi hâlinde dahi uygulanır.

Disiplin cezasına hükmedilmesinden itibaren bir yıl içinde aynı cezayı gerektiren yeni bir fiil işlenmesi hâlinde ilgiliye bir derece ağır ceza verilir.

Para cezasına ilişkin tutarlar Yönetim Kurulu tarafından her yıl yeniden değerlendirilme katsayısı oranında arttırılabilir.

Disipline ilişkin para cezasının işlem yapma yetkisi verilenler tarafından ödenmemesi halinde, herhangi bir yasal takip yoluna başvurmaya gerek kalmaksızın, söz konusu miktar, işlem yapma yetkisi verilenin Borsa nezdinde bulunan güvence bedelinden tahsil edilebilir. İşlem yapma yetkisi verilenlerin temsilcilerinin disipline ilişkin para cezasını ödememesi halinde, herhangi bir yasal takip yoluna başvurmaya gerek kalmaksızın temsilci hakkında, bir üst derecede yer alan disiplin cezasına hükmolunur.

2.3.4. Soruşturmada Ve Disiplin Cezasında Zamanaşımı

Disiplin cezasını gerektiren fiilin Borsa tarafından öğrenildiği tarihten itibaren **bir yıl** ve her durumda bu fiilin gerçekleştirildiği tarihten itibaren **iki yıl** geçtikten sonra disiplin soruşturmasına başlanamaz.

Her hâlükârda disiplin cezasını gerektiren fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren **üç yıl** geçtikten sonra disiplin cezası verilemez.

Yönetim Kurulu karar tarihinden itibaren **üç yıl** içerisinde uygulanamayan ceza düşer.

Disiplin cezasını gerektiren fiil aynı zamanda bir suç teşkil ediyor ve bu suç için kanunlarda daha uzun bir dava zamanaşımı süresi öngörülüyor ise bu maddenin birinci ve ikinci fıkrasındaki süreler yerine kanuni zamanaşımı süresi uygulanır.

2.3.5. Disiplin Ve Adli Soruşturmanın Birlikte Yürümesi

İlgililer hakkında yargı mercilerince soruşturma başlatılmış olması aynı sebepten ötürü disiplin soruşturması yapılmasını engellemez.

**BORSA İSTANBUL
ÇÖZÜMLÜ TEST**

1. Aşağıdakilerden hangisi Borsa İstanbul'un pay sahipleri arasında yer alır?

- A) New York Borsası
- B) Türkiye Varlık Fonu
- C) Avrupa Kalkınma ve Yatırım Bankası
- D) Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
- E) Sermaye Piyasası Kurulu

2. Borsaların ve piyasa işleticilerinin kuruluşuna aşağıdakilerden hangisi izin vermektedir?

- A) Sermaye Piyasası Kurulu
- B) Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
- C) Cumhurbaşkanı
- D) Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği
- E) Hazine ve Maliye Bakanlığı

3. Aşağıdakilerden hangisi Borsa İstanbul piyasalarında işlem yapabilecek kuruluşlar arasında yer almaz?

- A) Aracı kurumlar
- B) Ticari bankalar
- C) Yatırım ve kalkınma bankaları
- D) Sigorta şirketleri
- E) Katılım bankaları

4. Aşağıdakilerden hangisi Borsa İstanbul bünyesinde kurulan komiteler arasında yer almaz?

- A) Riskin erken saptanması komitesi
- B) Uyuşmazlık komitesi
- C) Denetim Komitesi
- D) Disiplin Komitesi
- E) Ücret Komitesi

5. Aşağıdakilerden hangisinde, borsada işlem yapma yetkisi verilenlere veya temsilcilerin işlediği fiil nedeniyle "para cezası" gerekmez?

- A) Temsilcilerinin veya diğer personelinin suiistimallerine veya yolsuzluklarına, denetim eksikliği sonucu sebebiyet vermek.
- B) Yöneticilerinin ve çalışanlarının piyasa bozucu eylemlerle ilgili olarak Kanun'da ve Kurulca yapılan düzenlemelerde belirtilen fiilleri işlemelerini önleyici tedbirleri almamak.
- C) Borsa düzenlemelerinin, Borsaca alınan kararların veya müşteri emirlerinin yerine getirilmesinde dikkat ve özen göstermemek
- D) Borsa düzenlemelerinin, Borsaca alınan kararların veya müşteri emirlerinin yerine getirilmemesinde kasıtlı davranmak.
- E) Borsa dâhilinde kişilere sövmek, hakaret etmek veya tehditte bulunmak.

6. Borsa İstanbul üyelerine verilecek cezalar ile ilgili hangisi yanlıştır?

- A) Disiplin cezasını gerektiren fiilin Borsa tarafından öğrenildiği tarihten itibaren 2 yıl ve her durumda bu fiilin gerçekleştirildiği tarihten itibaren 5 yıl geçtikten sonra disiplin soruşturmasına başlanamaz.
- B) Her hâlükârda disiplin cezasını gerektiren fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren üç yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez
- C) Yönetim Kurulu karar tarihinden itibaren üç yıl içerisinde uygulanamayan ceza düşer.
- D) İlgililer hakkında yargı mercilerince soruşturma başlatılmış olması aynı sebepten ötürü disiplin soruşturması yapılmasını engellemez.

FİNANSAL PİYASALAR TESTİ
AÇIKLAMALI ÇÖZÜMLERİ

Çözüm 1: Cevap B

Borsa İstanbul'un Mevcut Ortakları	Grup	Pay Oranı (%)
Türkiye Varlık Fonu	A	0,01
Türkiye Varlık Fonu	B	90,59
Türkiye Varlık Fonu	C	0,00
Borsa İstanbul AŞ	C	2,27
Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği	C	1,30
Diğer (Eski İMKB üyeleri, eski Vadeli ve Opsiyon Borsası ortakları, eski İstanbul Altın Borsası üyeleri)	C	5,83

Çözüm 2: Cevap C

Borsaların ve piyasa işleticilerinin kuruluşuna, SPK'nın teklifi üzerine "Cumhurbaşkanı" karar verir.

Çözüm 3: Cevap D**Borsa Piyasa ve Pazarlarında İşlem Yapanlar**

- Aracı kurumlar,
- Ticari bankalar,
- Yatırım ve kalkınma bankaları,
- Katılım bankaları

Çözüm 4: Cevap E

Borsa bünyesinde yönetim kuruluna yardımcı olmak üzere kurulmuş,

- Kurumsal Yönetim Komitesi,
- Denetim Komitesi,
- Riskin Erken Saptanması Komitesi,
- Uyuşmazlık Komitesi ve
- Disiplin Komitesi

mevcuttur.

Çözüm 5: Cevap C**c) Para cezası gerektiren fiiller:**

- 1) Temsilcilerinin veya diğer personelinin suiistimallerine veya yolsuzluklarına, denetim eksikliği sonucu sebebiyet vermek.
- 2) Yöneticilerinin ve çalışanlarının piyasa bozucu eylemlerle ilgili olarak Kanun'da ve Kurulca yapılan düzenlemelerde belirtilen fiilleri işlemelerini önleyici tedbirleri almamak.
- 3) Borsa düzenlemelerinin, Borsaca alınan kararların veya müşteri emirlerinin yerine getirilmemesinde kasıtlı davranmak.
- 4) Borsa dâhilinde kişilere sövmek, hakaret etmek veya tehditte bulunmak.
- 5) Borsa veya Borsa personeli tarafından istenecek bilgileri, belgeleri ve elektronik ortamda tutulanlar dâhil kayıtları zamanında veya istenen şekliyle vermemek.
- 6) Borsaya sarhoş veya uyuşturucu madde etkisinde gelmek, Borsada alkollü içki içmek veya uyuşturucu madde kullanmak.

Çözüm 6: Cevap A

Disiplin cezasını gerektiren fiilin Borsa tarafından öğrenildiği tarihten itibaren bir yıl ve her durumda bu fiilin gerçekleştirildiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin soruşturmasına başlanamaz.

Her hâlükârda disiplin cezasını gerektiren fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren üç yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez.

Yönetim Kurulu karar tarihinden itibaren üç yıl içerisinde uygulanamayan ceza düşer.

Disiplin cezasını gerektiren fiil aynı zamanda bir suç teşkil ediyor ve bu suç için kanunlarda daha uzun bir dava zamanaşımı süresi öngörülüyor ise bu maddenin birinci ve ikinci fıkrasındaki süreler yerine kanuni zamanaşımı süresi uygulanır.

3. PAY PİYASASI

3.1. İŞLEM GÖREN ARAÇLAR

Borsa Yönetim Kurulunca işlem görmesi kararlaştırılan paylar ve diğer sermaye piyasası araçları Pay Piyasası'nda işlem görür. Payların ve sermaye piyasası araçlarının işlem görecekları pazar, platform veya sistem bilgisi ve ilgili diğer bilgiler işlemler başlamadan önce Borsa tarafından KAP'ta ilan edilir.

- Paylar,
- Yeni Pay Alma (rüçhan hakkı) kuponları,
- Borsa yatırım fonu katılma payları,
- Yatırım kuruluşu varantları,
- Yatırım kuruluşu sertifikası
- Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikaları (Halka arz edilmiş olanlar YÜFP'nda, nitelikli yatırımcıya ihraç olan NYİP'nda işlem görür.)
- Gayrimenkul Sertifikaları (GMS)
- Gayrimenkul Yatırım Fonu ve (GMF)
- Girişim Sermayesi Yatırım Fonu (GSF)

işlem görmektedir.

Pay: Paylar, anonim ortaklıklarca ihraç edilen ve anonim ortaklık sermaye payını temsil eden kıymetli evrak niteliğinde menkul kıymetlerdir.

Bir anonim şirketin payına sahip olmak, şirkete ortak olmayı ifade etmektedir.

Yeni Pay Alma Hakkı: Payları Borsada işlem gören ortaklıkların bedelli sermaye artırımlarına mevcut ortakların öncelikli olarak katılma hakkıdır.

Ortaklıkların belirledikleri yeni pay alma hakkı kullanma süresi içinde, söz konusu payların üzerindeki yeni pay alma haklarının alınıp satılabilmesi için işlem sırası açılır.

Borsa Yatırım Fonu: Borsa yatırım fonları (BYF), bir endeksi baz alan, baz aldığı endeksin performansını yatırımcılara yansıtmayı

amaçlayan ve katılma belgeleri borsalarda işlem gören sermaye piyasası araçlarıdır.

Yatırım Kuruluşu Varantı: Elinde bulunduran kişiye, dayanak varlığı ya da göstergesi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren ve bu hakkın kaydı teslimat ya da nakit uzlaşısı ile kullanıldığı menkul kıymetleştirilmiş opsiyon niteliğindeki sermaye piyasası aracını ifade eder.

Yatırım Kuruluşu Sertifikası: Sertifikalar, yatırımcısına önceden belirlenmiş koşulların oluşması durumunda alacak hakkı veren menkul kıymet niteliğindeki yapılandırılmış finansal ürünlerdir.

Turbo sertifikalar, dayanak varlığın fiyatına ya da dayanak göstergenin değerine bağlı olan ve yatırımcısına vade tarihine kadar veyahut vade tarihinde dayanak varlığın ya da göstergenin nihai değeri ile daha önceden kamuya açıklanmış kullanım fiyatı arasındaki fark üzerinden hesaplanan tutarda alacak hakkı sağlayan sermaye piyasası araçlarıdır.

İskontolu sertifikalar ise vade tarihine kadar ya da vade tarihinde belirli bir dayanak varlığa ya da göstergeye piyasa değeri üzerinden belirli bir iskonto ile yatırım yapma imkanı sağlayan ve bu iskonto karşılığında yatırımcısının dayanak varlığın ya da göstergenin yukarı yöndeki performansının önceden tanımlanmış azami bir fiyatı ya da değeri aşan kısmından feragat ettiği sermaye piyasası aracıdır.

Sertifikalar, tıpkı varantlar gibi ihraççıyı yatırımcıya karşı mali yükümlülük altına sokan finansal araçlardır. Sertifika ihracı dolayısıyla elde edilen fonlar ihraççının şahsi mali sorumluluğu altındadır.

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikaları: Pay Piyasası'nda işlem görmesi uygun görülen sahipliğe dayalı kira sertifikaları halka arz yoluyla ihraç ediliyor ise YÜFP'te, nitelikli yatırımcılara ihraç ediliyor ise NYİP'te "S" özellik kodu ile işlem görür.